РИМИТЕ В ПОЕЗИЯТА НА КОНСТАНТИ ИЛДЕФОНС ГАЛЧИНСКИ (ОСОБЕНОСТИ ПРИ ПРЕВОДА НА БЪЛГАРСКИ ЕЗИК)

STELIANA ALEKSANDROVA
University of Lodz

RHYMES IN THE POETRY OF KONSTANTY ILDEFONS GAŁCZYŃSKI (ASPECTS OF TRANSLATION INTO BULGARIAN). The article is devoted to the rhymes in the poetry of Polish author Konstanty Ildefons Gałczyński and the ways they have been translated into the Bulgarian language. First, distinguishing features of the poetic text and the concept of rhyme are discussed, after which basic characteristics of rhymes in Polish poetry are noted. An overview of Gałczyński's translations into Bulgarian leads to the main focus of the paper which concerns translators' difficulties in converting the original rhyming pairs into the target language. The analysis is based on three translations of one poem: *Rozmowa liryczna* (*Lyrical Dialogue*), made by two prominent translators, Parvan Stefanov and Dimitar Panteleev between 1960 and 1984. The observations indicate that the Bulgarian versions of the poem modify the original rhyming patterns due to the specificity of each language, as well as the translators 'individual aesthetic preferences. Almost all rhyming lexical units in the Polish text are adjacent and feminine, while there is a significantly more frequent use of cross and masculine rhymes in the three Bulgarian versions. Also, the translators refuse to preserve several irregular rhymes. The article concludes that the approaches of Stefanov and Panteleev are related to general trends in translating rhymed poetry from Polish into Bulgarian. Among them, the increased presence of masculine rhymes, largely dictated by the analytic nature of the Bulgarian language, seems prominent.

Keywords: rhyme, Polish poetry, Konstanty Ildefons Gałczyński, poetry translation, translation into Bulgarian, Parvan Stefanov, Dimitar Panteleev

Целта на настоящата статия е да изследва особеностите на римите в творчеството на полския поет Константи Илдефонс Галчински (1905–1953), да представи накратко преводната рецепция на поезията му в България, да анализира три превода на произведението *Rozmowa liryczna* (*Лиричен разговор*), като проследи преводаческите решения по отношение на съдържащите се в него римувани двойки. Преводите са дело на двама

преводачи, като единият от тях предлага два варианта. Творбата е избрана за предмет на анализа, тъй като в нея могат да бъдат открити типични за поезията на Галчински рими. Изследването на начина, по който те са преведени, би могло да отговори на въпроса дали оригиналните рими са предадени адекватно на български език, а също така какви трудности са свързани със спецификата[1] на двата езика и се проявяват при превода на поезия като цяло и в частност – на римувана лирика.

Ограниченията при стихотворния превод, породени от спецификата на поезията, пред които е изправен преводачът, са много повече, отколкото при работа с проза. Ритъмът, строго определената композиция, повторяемостта на еквивалентни единици в стиха, доминиращата естетическа функция на изказването, наситената образност, експресивните средства като отличителни черти на стихотворната реч водят до трудности при тяхното пресъздаване на друг език. Допълнителни затруднения поражда още наличието на рими в оригиналния текст.

София Филипова определя римата като *съзвучие*[2] *в края (по-рядко в средата или началото) на два или повече поредни стихови редове* (Filipova 2010: 235) и я разбира като многостранно функционираща художествена система. Римата не въздейства самостоятелно, а заедно с останалите елементи е ключов градивен фактор на художествените послания. Също така тя оформя и отделя стиховете, т.е. нейната функция е да ги организира и да акцентира върху даден техен елемент.

По мнението на Любен Любенов римата е формална особеност, на която се гради поезията, макар и невинаги. И според него именно ритъмът и евентуално римата отличават прозата от поезията. Той посочва също така, че римата има голямо значение за смисъла на произведението и за отбелязването на ритмичната единица, като тя естествено привлича вниманието на читателя (Lyubenov 1970: 6, 12). Иржи Леви смята, че римата е част от сложния комплекс звукови и семантични средства, като говори за нейните функции (смислова, ритмична, евфонична) и за тясната ѝ връзка с идейната композиция на стихотворението (Levy 1974: 242, 283).

[1] При анализа трябва да бъдат взети под внимание особеностите на полския език, затрудняващи превода на поезия, като тези особености са предопределени основно от наличието на падежна система и на постоянно ударение.

[2] Георги Марков и Иван Попиванов също акцентират върху тази характеристика на римата: *съзвучно повторение на еднакви фонетични елементи в края на стиха (или по-рядко в средата). Определя я последната ударена сричка в стиховете* (Markov & Popivanov 1984: 279). Дефиницията, която Адам Кулавик дава за римата, е подобна: *Rym jest to fonetyczna zgodność dwu wyrazów na przestrzeni od akcentu do końca wyrazów* (Kulawik 1994: 164). По този въпрос вж. също Pszczolowska 1972: 13: *Rym jest to występujące w funkcji metrycznej współbrzmienie końcowych sekwencji głosek w wersach, począwszy od ostatniej akcentowanej.*

От особено значение при превода е видът на римата, който се определя от особеностите на всеки конкретен език. Невинаги преводачът е в състояние да съхрани[3] вида на всички рими на оригиналната творба, като едновременно с това успее да пресъздаде ритъма и да запази всички образи.

С оглед на факта, че в полския език ударението е неподвижно и пада предимно на предпоследната сричка от думата, преобладаващият брой рими са женски[4], т.е. завършващи с неударена сричка, както е например в следния фрагмент от К. И. Галчински:

(...) Kochanie moje, kochanie,
dobranoc, już jesteś senna –
i widzę Twój cień na ścianie,
i noc jest taka wiosenna! (...)
(Galczynski 1999: 217)

Значително по-рядко се използват мъжки рими (т.е. завършващи с ударена сричка), като за целта трябва на края на стиха да бъдат поставени едносрични думи, например обхватните рими в единайсетия и тринайсетия стих в следното произведение на Галчински:

(...) W Gdańsku staliśmy tak jak mur,
Gwiżdżąc na szwabską armatę,
Teraz wznosimy się wśród chmur,
Żołnierze z Westerplatte. (...)
(Galczynski www)

За преводача е важен не само видът на римите, а също така и начинът, по който те са разположени в даденото стихотворение: съседни (при римуване на 2 последователни стиха), кръстосани (при римуване през стих) или обхватни (при римуване на 1. и 4. и 2. и 3. стих в дадената строфа, като това разположение може да породи по-голямо затруднение при откриването от страна на преводача на подходящите еквиваленти).

[3] Вж. напр. Drzewicka 1967: 172: *Zestrojenie z tekstem dobrego rymu staje się niekiedy łamigłówką, którą nie zawsze zdolny nawet tłumacz rozwiązuje z powodzeniem*.

[4] Луцила Пшчоловска обръща внимание на доминирането на този тип рими в полската поезия: *W poezji polskiej i włoskiej dominuje natomiast rym żeński, co również znajduje swoje wytłumaczenie w budowie języka: akcent na przedostatniej sylabie wyrazu, będący podstawą takiego rymu, jest regułą w języku polskim* (Pszczolowska 2002: 7). Срв. Filipova 2010: 109, 238; Furmanik 1947: 210; Glowinski & Okopen-Slawinska & Slawinski 1991: 211.

Отличителна черта на полската поезия от междувоенното двадесетилетие[5] е тенденцията за по-често използване на неточни[6] рими в произведения с различна структура и написани от поети, принадлежащи към различни поетически течения, за разлика от предходния период на Млада Полша[7]. Луцила Пшчоловска смята, че промяната на отношението към римуваните думи е само един от аспектите на по-широко явление, а именно – на бавния, но постоянно развиващ се процес на нарушаване на регулярността и разпадането на класическите метрически системи (Pszczolowska 1972: 217). Тази характерна особеност се проявява и в някои от стихотворенията на К. И. Галчински: *Gałczyński, liryk i poeta dnia codziennego, często wychodził wprost od form kolokwialnych, przetwarzając je w wiersz na zasadzie swobodnej nienumerycznej ekwiwalencji, pomagając sobie przy tym równie swobodnym nieznormalizowanym rymem* (Dluska 2001: 43). За тази специфика на неговото творчество споменава и Пшчоловска, като обръща внимание на известната свобода при римуването (Pszczolowska 1997: 339). Въпреки това, поетът продължава да използва едновременно и точни рими.

Необходимостта от адекватното предаване на римите на оригинала при превода на поезия е обусловена от факта, че римите оформят думи с повишено значение[8] в рамките на лирическия текст. Те представляват отличителен и най-лесно забележим елемент на ритъма. Изборът на рими играе съществена роля[9] за постигането на еквивалентност при предаването на ритмичните особености на оригиналното произведение.

---

[5] Именно през този период започва да твори Константи Галчински.

[6] Според дефиницията на Филипова неточната рима се изразява в *забележимо в по-малка или по-голяма степен звуково несъответствие на римуващите се думи, което представлява различно отклонение от точната рима* (Filipova 2010: 179), а за точна рима тя приема *съвпадението в римуваните думи на звуковете от ударената гласна до края на думата* (Filipova 2010: 318).

[7] Вж. напр. Pszczolowska 1997: 337: *Najbardziej charakterystyczną w tym zakresie cechę wiersza Dwudziestolecia – zarazem wspólną dla kilku kierunków poetyckich – stanowi odwrót od rymu dokładnego.*

[8] Благовест Златанов отбелязва, че *римата обединява смислово несвързани помежду си думи, но обединява думи, чиято смисловост е важна за текста* (Zlatanov 2002: 29). Срв. Pszczolowska 1972: 50: *W każdym jednak razie pozycja rymowa jest z punktu widzenia semantyki wiersza szczególnie nacechowana. Jest to wyraźne zwłaszcza w krótkich utworach, gdzie słowo stojące w rymie – lub rymowa para – zawierać może znaczenie kluczowe dla całego tekstu lub stanowić jego pointę.*

[9] Л. Любенов посочва, че *римните проблеми на превода са изключително важни, а тяхното правилно или неправилно решаване може да има решаващо значение за съдбата на един стихотворен превод* (Lyubenov 2001: 45).

Първите единични преводи на български език[10] на произведения на Галчински[11], дело на различни преводачи, са публикувани в списанията *Септември* и *Пламък*[12]. През 1966 г. излиза от печат стихосбирката *Сервус, Мадона* в превод на поета Първан Стефанов, която съдържа 36 стихотворения[13]. Адриана Ковачева[14] подчертава, че върху преводите в поетическия том е работил само един преводач, който при подбора на творбите избира лирически произведения и поеми, а не творби, посветени на актуални събития:

> Преводачът създава образа на поета-лирик най-напред на нивото на избор на преведените произведения. Стихотворенията са подредени по хронологичен ред, но заедно с това правило може да се забележи и правилото на тематичните доминанти, благодарение на което от многообразното творчество на Галчински са избрани само някои проблеми и мотиви[15] (Kovacheva 2020: 379).

Част от тези преводи са публикувани повторно в различни антологии, в литературни вестници и списания. В сборника *Съвременни полски поети*, излязъл от печат през 1967 г., съставителката Дора Габе включва шест превода на Първан Стефанов (Gabe et al. 1967). В антологията *Лист от календара: Четирима*[16] *полски поети*, съставена от Иван Теофилов (Teofilov 1981), са включени общо 28 текста на Галчински, включително

[10] За преведените произведения на Галчински на български език вж. библиографските указатели: Stoyneva & Dimitrova & Karadachka-Simeonova 2020 и Yanakieva & Panayotova & Yanachkova & Pishuteva 2009.

[11] В настоящата статия се разглежда и въпросът за преводната рецепция на поезията на Галчински в България, тъй като до този момент той не е проучен в достатъчна степен. За преводите на Първан Стефанов вж. Kovacheva 2016 и Kovacheva 2020.

[12] *Септември*, no 3 (1954): *Благодарствена песен*, *В чест на мира* (прев. Магда Петканова); *Пламък*, no 2 (1960): *Лиричен разговор* (прев. Димитър Пантелеев); *Пламък*, no 2 (1962): *Песни* (прев. Първан Стефанов); *Септември*, no 6 (1963): *Песен*, *из „Шейна”*, *Весела звездица* (прев. Първан Стефанов); *Септември*, no 2 (1966): *Песен за Вит Ствош*, *Странно произшествие на улица Нововейска*, *Обичам те толкоз години*, *Среща с мама*, *Ако имах единайсет шапки* (прев. Първан Стефанов).

[13] *Сервус, Мадона*, *Улица Товарова*, *Херувимска песен*, *За моята поезия*, *Инге Барч*, *Посещение*, *Пет доноса*, *Описание на дома на поета*, *Импресарио и поет*, *Обичам те толкоз години*, *Песен за войниците от Вестерплате*, *Писмо на пленника*, *Омагьосаният файтон*, *За врабченцето*, *Житието на светеца*, *Малките кина*, *Весела звездичка*, *Лирика*, *Реквием*, *Венера*, *Есен*, *Ако имах единайсет шапки*, *Странно произшествие на ъгъла на улица Нововейска*, *Среща с мама*, *Великденската нощ на Йохан Себастиан Бах*, *Лиричен разговор*, *Шейна*, *Скромност*, *Песен за Вит Ствош*, *Месец*, *Родина*, *Разговор с един актьор*, *Животните ни подражават*, *Дива лоза*, *Песни*, *И още дребните неща*.

[14] За преводите на Първан Стефанов вж. също Kovacheva 2016: 211–285.

[15] По мнението на изследователката, в стихосбирката *Сервус, Мадона* може да бъде забелязано, че *преведена на български език, поезията на Галчински изгубва една от основните си характеристики. Поетът престава да бъде певец на актуалното и коментатор на текущите събития* (Kovacheva 2020: 376).

[16] В антологията са поместени също така преводи от Леополд Стаф, Юлиан Тувим и Владислав Броневски.

два нови превода (*Закрилница на грешниците* и *Дитирамб в името на мира*), които остават без повторна публикация. В първото издание на значимата антология *Полската поезия между двете световни войни*, съставена от Панайот Карагьозов (Karagyozov 1996), са включени 20 произведения от сбирката *Сервус, Мадона* от 1966 г. Добавени са също и три превода на съставителя на сборника: *Със панталон погребално-черен*, *Скумрия с домати* и *За нашата икономика*. Същите текстове са поместени и във второто издание на книгата от 2019 г. Карагьозов е съставител и на антологията *Полска поезия в превод на Първан Стефанов*, съдържаща 22 вече публикувани на български творби на Галчински (Stefanov 2014).

Единични преводи на стихотворения на полския поет, дело на Първан Стефанов, Димитър Пантелеев, Радой Ралин и Антоанета Попова, са включени и в няколко други антологии[17], както и в литературни вестници и списания[18].

При превода на римувани творби преводачът се изправя пред значителни трудности, свързани с ограниченията, които налага спецификата на стихотворния текст. Такъв е случаят и с претворяването на Галчински на български език.

Л. Любенов споменава, че в българската преводаческа традиция римуваните стихове по принцип се превеждат с римувани. Така понякога преводачът променя до известна степен съдържанието на оригинала, като например изменя някой образ, епитет заради римата. Подобни операции обаче са за предпочитане пред пълния отказ от превод в римуван стих, твърди Любенов и допълва, че римата поставя твърде големи затруднения, за чието преодоляване са необходими висока стихова техника и много труд (Lyubenov 1970: 21, 27). Изказаните обобщения намират потвърждение и в случая с преводите на Галчински. Двамата преводачи на *Rozmowa liryczna* Първан Стефанов и Димитър Пантелеев са избрали да запазят и пресъздадат римите, като заради особеностите на двата езика и на личните им художествени предпочитания са налице няколко характерни разлики спрямо полския текст. Оригиналът се състои от 25 стиха с различен брой срички, които не са разделени на строфи:

---

[17] *И струна и стих. Световна поезия за музиката*, съст. Ивета Милева. София, 1986 (включва: *Песни*, *Среща с мама*, прев. П. Стефанов); *Димитър Пантелеев. Избрани преводи: Из поезията на славянските народи*. София, 1984 (*Лиричен разговор*); *Коприната на душата*, съст. и прев. П. Стефанов. София, 1999 (*Обичам те толкоз години*, *Сервус, Мадона*, *Врабченцето*, *Лиричен разговор*, *Песни)*; *Смей се, палачо! Жанрова антология на световната сатирична поезия*, преводач-съставител Радой Ралин. София, 1994 (*Литературна премия)* и др.

[18] *Отечество*, no 17 (1986): *Сервус, Мадона*, *Скромност* (прев. П. Стефанов); *Словото днес*, XIV, no 5 (14.02.2008): *Лиричен разговор*, *Още дребните неща* (прев. П. Стефанов); *Литературни Балкани*, no 21 (2011): *Балада за трепеерещите гащи* (прев. А. Попова) и *Литературен вестник*, no 34 (17–23.10.2018): *Обичам те толкоз години*; *Лиричен разговор* (прев. П. Стефанов).

– Powiedz mi, jak mnie kochasz.
– Powiem.
– Więc?
– Kocham Cię w słońcu. I przy blasku świec.
Kocham Cię w kapeluszu i w berecie.
W wielkim wietrze na szosie i na koncercie.
W bzach i w brzozach, i w malinach, i w klonach.
I gdy śpisz. I gdy pracujesz skupiona.
I gdy jajko roztłukujesz ładnie –
nawet wtedy, gdy ci łyżka spadnie.
W taksówce. I w samochodzie. Bez wyjątku.
I na końcu ulicy. I na początku.
I gdy włosy grzebieniem rozdzielisz.
W niebezpieczeństwie. I na karuzeli.
W morzu. W górach. W kaloszach. I boso.
Dzisiaj. Wczoraj. I jutro. Dniem i nocą.
I wiosną, kiedy jaskółka przylata.
– A latem jak mnie kochasz?
– Jak treść lata.
– A jesienią, gdy chmurki i humorki?
– Nawet wtedy, gdy gubisz parasolki.
– A gdy zima posrebrzy ramy okien?
– Zimą kocham Cię jak wesoły ogień.
Blisko przy Twoim sercu. Koło niego.
A za oknami śnieg. Wrony na śniegu.

(Galczynski 1999: 219)

По-голямата част от стиховете са римувани, римите са двойни, като почти всички рими са съседни. Римуват се например 5. и 6. стих (*berecie – koncercie*), 13. и 14. стих (*rozdzielisz – karuzeli*) или 24. и 25. стих (*niego – śniegu*), с изключение на 17. и 19. стих, където се наблюдават кръстосани рими (*przylata – lata*). Преобладават неточните рими: *klonach – skupiona*, *humorki – parasolki*, *okien – ogień* и много други. Като точни могат да бъдат определени например: *ładnie – spadnie*, *wyjątku – początku*.

Няколко от римите са богати[19], например *niego – śniegu*. Използването на такъв тип рими е типично за творчеството на Галчински. Именно той, по думите на Пшчоловска, популяризира богатите и едновременно с това неточни рими (Pszczolowska 2002: 121).

[19] Дефиницията, която София Филипова дава за този вид рима, е следната: *съзвучие при римуваните думи, започващо от ударената гласна до края на думата, към което се прибавя и съзвучието на опорния съгласен звук* (Филипова 2010: 57).

Повечето рими в анализираната творба са отворени, завършват на гласна, като почти всички са женски, което е свързано с особеностите на езика на оригинала. Женските рими са типични за полския език, в който ударението пада предимно на предпоследната сричка на думата, но при превода на български често се въвежда редуване с мъжка рима (с ударение на последната сричка). Затрудненията при намирането на подходящите рими при превода са свързани с факта, че възможностите[20] за римуване, характерът и съотношението на римите в двата езика се различават. Приема се, че полският език с падежните си форми има много повече възможности за римуване от аналитичния[21] български език.

За първи път стихотворението *Rozmowa liryczna* е преведено на български език от Димитър Пантелеев, като първата версия е публикувана в сп. *Пламък*[22], а в *Избрани преводи. Из поезията на славянските народи*[23] е поместен втори вариант, в който преводачът модифицира голяма част от стиховете. Пантелеев следователно се стреми да предложи подобрен вариант на началния си превод, но следва да се отбележи фактът, че оставя стиховите завършеци непроменени, което свидетелства за трудности при откриването на подходящите съответствия на римите в оригинала.

На някои места в преводния текст от сп. *Пламък*[24] се наблюдават нарушения в римната схема. Например със съседни рими са римувани 18. и 19. стих (*А как ти, мили, ме обичаш лете? – Тъй както се обича крехко цвете*), докато в оригинала са римувани 17. и 19. стих с кръстосани рими. Преводачът използва мъжки рими при завършека на 10 от стиховете, докато оригиналният текст съдържа само една неточна мъжка рима (*więc* – *świec*). Това редуване на мъжки и женски рими е типичен похват при превода от полски на български език:

> когато леко чупиш бялото яйце / когато ме прегръщаш с две ръце;
> когато идат лястовиците у нас / о, вчера, днес и утре! Всеки ден и час!;
> А есен с облачния и дъждовен кър? / Дори когато губиш своя нов чадър;
> До тебе близо в бликналия мрак / А зад стъклата бял и пухкав сняг.

---

[20] По този въпрос вж. напр. Pszczolowska 1972: 7: *W polszczyźnie, języku fleksyjnym i o postpozycyjnej strukturze wyrazu (końcówka związana jest z wygłosem wyrazu, miejsce jej przypada po rdzeniu), rym ma bardzo dogodne warunki powstawania.*

[21] Друга сериозна трудност, пред която се изправя преводачът, е свързана с това, че се получава известно удължаване на стиха поради членуването и изразяването на синтактичните отношения с помощта на предлози в българския език.

[22] Galczynski 1960: 36.

[23] Galczynski 1984: 103–104.

[24] Galczynski 1960: 36.

Двойно повече са точните рими (*яйце – ръце*, *края – стая*, *полето – морето*, *нас – час*, *лете – цвете*, *кър – чадър*), като тук решението на преводача е да не пресъздава неточните рими, които представляват една от отличителните черти на поезията на Галчински. В превода също така не могат да бъдат открити богати рими.

В процеса на откриването на подходящи стихови завършеци не са пресъздадени някои от образите, съдържащи се в оригинала[25], като те са заменени с други, въведени от преводача:

> I gdy śpisz. I gdy pracujesz skupiona | когато спиш, когато сълзи рониш;
> nawet wtedy, gdy Ci łyżka spadnie | когато ме прегръщаш с две ръце;
> jak treść lata | Тъй както се обича крехко цвете.

Част от образите са променени чрез допълнения на преводача, например:

> I gdy włosy grzebieniem rozdzielisz | когато с гребена се решиш в своята стая;
> W niebezpieczeństwie. I na karuzeli | в опасности, на люлката, в полето.

Произведението *Rozmowa liryczna* е преведено и от Първан Стефанов, който го включва в стихосбирката *Сервус, Мадона* (Galczynski 1966: 87–88). Впоследствие е публикувано[26] многократно, без изменения между другото, в различни антологии, съдържащи творби на Галчински.

Анализът показва, че преводачът разделя един от стиховете на оригинала с цел да открие подходящите рими. В резултат на това преводният текст се състои от 26 стиха, т.е. с един повече. Става дума за 20. стих (*A jesienią, gdy chmurki i humorki? | А през есента / с мъгличките, с шегичките ѝ груби?*). Благодарение на този похват се римуват 17. и 20. стих[27] (*ята – есента*) и 21. и 22. стих (*груби – губиш*).

[25] Посоченото явление доказва тезата на Искра Ликоманова, че поетическият текст е многопластов, защото в него функционират едновременно различни по значимост елементи, сред които езикови асоциации между различни картини, езикови аналогии, които формират поетичната образност, и др. Задачата на преводача е да предаде всеки един от тези елементи на другия език съобразно неговите специфики, като много рядко това може да се осъществи по отношение на всички измерения на поетическия текст (Likomanova 2006: 263).

[26] В антологиите *Лист от календара: четирима полски поети*; *Съвременни полски поети*; *Коприната на душата*; *Полска поезия в превод на Първан Стефанов*, в двете издания на *Полската поезия между двете световни войни*, а също така в *Словото днес*, XIV, no 5 (14.02.2008) и *Литературен вестник*, no 34 (17–23.10.2018).

[27] В оригинала кръстосани рими се съдържат в 17. и 19. стих.

В своя превод Стефанов използва по-малко мъжки рими в сравнение с Пантелеев, но значително повече от автора. Такъв тип рими се съдържат например в следните стихове:

> Или яйце, когато чупиш с палав жест / дори лъжичката, когато изтървеш;
> Напролет с лястовичите ята / А през есента;
> Наблизо до сърцето ти. Като сега / А зад стъклата сняг. И врани по снега.

Точните рими са само с 2 повече от оригиналния текст (*клена – углъбена*, *позная – края*, *ята – есента*, *сега – снега*). Съдържат се и богати рими, например: *сега – снега*.

И при Стефанов част от образите са допълнени или изменени:

> I gdy jajko roztłukujesz ładnie | Или яйце, когато чупиш с палав жест;
> W taksówce. I w samochodzie bez wyjątku | В такси. В кола. Където те позная;
> W niebezpieczeństwie. I na karuzeli | На люлката. В беда – и аз до тебе;
> Dzisiaj. Wczoraj. I jutro. Dniem i nocą | Днес. Вчера. Утре. Дълги дни и нощи.

Извършените наблюдения показват, че преводачите на *Rozmowa liryczna* Първан Стефанов и Димитър Пантелеев запазват и пресъздават съдържащите се в оригинала рими, но спецификата на полския и българския език, както и личните образни предпочитания оказват влияние върху преводаческите решения. Почти всички римувани лексикални единици в оригинала са съседни и женски, докато при преводите се наблюдава значително по-честа употреба на кръстосани и мъжки рими. Също така преводачите се отказват да съхранят част от неточните рими. Разгледаните преводи са пример за затрудненията при пресъздаването на особеностите на оригиналния текст в тяхната единност и цялост, сред които между другото е стриктното пресъздаване на образите. Индивидуалните подходи на Стефанов и Пантелеев също така са във връзка с общите тенденции при превода на римувана поезия от полски на български език. Сред тях се откроява повишеното присъствие на мъжки рими, продиктувано до голяма степен от аналитизма на българския език. Римните похвати, използвани при превод на други произведения на Галчински, ще бъдат предмет на анализ в следващи текстове.

REFERENCES

Drzewicka 1967: Drzewicka, Anna. “Semantic Field and Poetic Translation.” *Neophilological Quarterly*, no 2 (1967): 161–178. [In Polish: Drzewicka, Anna. „Pole znaczeniowe a przekład poetycki.” *Kwartalnik neofilologiczny*, nr. 2 (1967): 161–178.]

Dluska 2001: Dluska, Maria. *Variation and History of Polish Verse.* Krakow: Universitas, 2001. [In Polish: Dłuska, Maria. *Odmiany i dzieje wiersza polskiego.* Kraków: Universitas, 2001.]

Filipova 2010: Filipova, Sofia. *Dictionary of Poetics.* Sofia: East-West, 2010. [In Bulgarian: Филипова, София. *Речник по стихознание.* София: Изток-Запад, 2010.]

Furmanik 1947: Furmanik, Stanislaw. *Basics of Polish Versification.* Warsaw, Krakow: Eugeniusz Kuthan Press, 1947. [In Polish: Furmanik, Stanisław. *Podstawy wersyfikacji polskiej*. Warszawa, Kraków: Wydawnictwo Eugeniusza Kuthana, 1947.]

Gabe et al. 1967: Gabe, Dora et al., eds. *Contemporary Polish Poets*. Sofia: Narodna kultura, 1967. [In Bulgarian: Габе, Дора и кол., съст. и ред. *Съвременни полски поети*. София: Народна култура, 1967.]

Galczynski 1960: Galczynski, Konstanty Ildefons. “Lyrical Conversation.” Transl. by Dimitar Panteleev. *Plamak*, no 2 (1960): 36. [In Bulgarian: Галчински, Константи Илдефонс. „Лиричен разговор.“ Прев. Димитър Пантелеев. *Пламък*, no 2 (1960): 36.]

Galczyski 1966: Galczynski, Konstanty Ildefons. *Servus, Madonna*. Transl. by Parvan Stefanov. Sofia: Narodna kultura, 1966. [In Bulgarian: Галчински, Константи Илдефонс. *Сервус, Мадона.* Прев. Първан Стефанов. София: Народна култура, 1966.]

Galczynski 1984: Galczynski, Konstanty Ildefons. “Lyrical Conversation.” Transl. by Dimitar Panteleev. In: Panteleev, Dimitar. *Selected Translations. From the Poetry of Slavic Peoples*: 103–104. Sofia: Narodna kultura, 1984. [In Bulgarian: Галчински, Константи Илдефонс. „Лиричен разговор.“ Прев. Димитър Пантелеев. В: Пантелеев, Димитър. *Избрани преводи. Из поезията на славянските народи*: 103–104. София: Народна култура, 1984.]

Galczynski 1999: Galczynski, Konstanty Ildefons. “Poems.” In Bolecki, Wlodzimierz, ed. *To Love… Polish Love Poems XV–XX century*, 216–220. Warsaw: Swiat ksiazki, 1999. [In Polish: Gałczyński, Konstanty Ildefons. “Wiersze.” W: Bolecki, Włodzimierz, red. *Snuć miłość… Polska poezja miłosna XV–XX w.*, 216–220. Warszawa: Świat książki, 1999.]

Galczynski www: Galczynski, Konstanty Ildefons. „A Song of the Soldiers of Westerplatte.” [In Polish: „Pieśń o żołnierzach z Westerplatte”]. https://poezja.org/wz/Konstanty_Ildefons_Galczynski/25479/Piesn_o_zolnierzach_z_Westerplate (accessed 28.06.2023).

Glowinski & Okopen-Slawinska & Slawinski 1991: Glowiski, Michal & Okopien-Slawinska, Aleksandra & Slawinski, Janusz. *Introduction to Literary Theory*. Warsaw: Wydawnictwo Szkolne i Pedagogiczne, 1991. [In Polish: Głowiński, Michał & Okopień-Sławińska, Aleksandra & Sławiński, Janusz. *Zarys teorii literatury*. Warszawa: Wydawnictwo Szkolne i Pedagogiczne, 1991.]

Karagyozov 1996: Karagyozov, Panayot, ed. *Polish Poetry Between the Two World Wars*. Poetry Collection. Sofia University Press, 1996. 2nd revised ed.: 2019. [In Bulgarian: Карагьозов, Панайот, съст. *Полската поезия между двете световни войни.* Антология. София: УИ Св. Климент Охридски, 1996. Второ допълнено изд.: 2019.]

Kovacheva 2016: Kovacheva, Adriana. *On Translator's Paths. Polish Poetry in Bulgaria in 1956–1989*. Krakow: Pasaze, 2016. [In Polish: Kovacheva, Adriana. *Ścieżkami tłumacza. Poezja polska w Bułgarii w latach 1956–1989*. Kraków: Pasaże, 2016.]

Kovacheva 2020: Kovacheva, Adriana. „Poet's Faces and Palm." In Ivanova, Tsenka et al., eds. *Dialogical Spaces*: 372–383. Veliko Tarnovo: Faber, 2020. [In Bulgarian: Ковачева, Адриана. „Лицата и дланта на поета." В: Иванова, Ценка и кол., ред. *Диалогични пространства*: 372–383. Велико Търново: Фабер, 2020.]

Kulawik 1994: Kulawik, Adam. *Poetics. Introduction to the Theory of the Literary Work*. Krakow: Antykwa, 1994. [In Polish: Kulawik, Adam. *Poetyka. Wstęp do teorii dzieła literackiego*. Kraków: Antykwa, 1994.]

Levy 1974: Levy, Jiri. *The Art of Translation*. Moskva: Progress, 1974. [In Russian: Левы, Иржи. *Искусство перевода*. Москва: Прогресс, 1974.]

Likomanova 2006: Likomanova, Iskra. *Translation from Slavic to Slavic Language. Linguistic Approach to Literature*. Sofia University Press, 2006. [In Bulgarian: Ликоманова, Искра. *Славяно-славянският превод. Лингвистичен подход към художествения текст*. София: УИ Св. Климент Охридски, 2006.]

Lyubenov 1970: Lyubenov, Lyuben. *The Rhyme and the Craftsmanship in Poetry*. Sofia: Balgarski pisatel, 1970. [In Bulgarian: Любенов, Любен. *Римата и стихотворното майсторство*. София: Български писател, 1970.]

Lyubenov 2001: Lyubenov, Lyuben. "Typical Technics in Translating the Rhymes in Poetry Translation." In Hristov, Paisiy & Shopova, Mariana, eds. *Recreation III*: 45–78. Veliko Tarnovo: St. Cyril and St. Methodius University Press, 2001. [In Bulgarian: Любенов Любен. „Типични римни похвати на стихотворния превод." В: Христов, Паисий & Шопова, Мариана, ред. *Пресътворение III*: 45–78. Велико Търново: УИ Св. св. Кирил и Методий, 2001.]

Markov & Popivanov 1984: Markov, Georgi & Popivanov, Ivan. *Literary Theory*. Sofia: Nauka i izkustvo, 1984. [In Bulgarian: Марков, Георги & Попиванов, Иван. *Литературна теория*. София: Наука и изкуство, 1984.]

Pszczolowska 1972: Pszczolowska, Lucylla. *Rhyme*. Wroclaw, Warszawa, Krakow, Gdansk: The Institute of Literary Research of the Polish Academy of Sciences Press, 1972. [In Polish: Pszczołowska, Lucylla. *Rym*. Wrocław, Warszawa, Kraków, Gdańsk: Wydawnictwo Instytutu Badań Literackich Polskiej Akademii Nauk, 1972.]

Pszczolowska 1997: Pszczolowska, Lucylla. *History of the Polish Verse*. Wroclaw: Leopoldinum Press, 1997. [In Polish: Pszczołowska, Lucyla. *Wiersz polski. Zarys historyczny*. Wrocław: Wydawnictwo Leopoldinum, 1997.]

Pszczolowska 2002: Pszczolowska, Lucylla. *Verse, style, poetics*. Krakow: Universitas. [In Polish: Pszczołowska, Lucylla. *Wiersz, styl, poetyka*. Kraków: Universitas, 2002.]

Stefanov 2014: Stefanov, Parvan. *Polish Poetry. A Collection Translated by Parvan Stefanov*. Sofia University Press, 2014. [In Bulgarian: Стефанов, Първан. *Полска поезия. Антология в превод на Първан Стефанов*. София: УИ Св. Климент Охридски, 2014.]

Stoyneva & Dimitrova & Karadachka-Simeonova 2020: Stoyneva, Evelina & Dimitrova, Maya & Karadachka-Simeonova, Yulia. *Polish Authors Translated into Bulgarian. Bibliographic Index 2009–2020*. Sofia: St. St. Cyril and Methodius National Library, 2020. [In Bulgarian: Стойнева, Евелина & Димитрова, Мая & Карадачка-Симеонова, Юлия. *Полски автори, преведени на български език. Библиографски указател 2009–2020*. София: НБКМ, 2020.]

Teofilov 1981: Teofilov, Ivan, ed. *Calendar Sheet. Four Polish Poets*. Sofia: Narodna kultura, 1981. [In Bulgarian: Теофилов, Иван, съст. *Лист от календара. Четирима полски поети*. София: Народна култура, 1981.]

Yanakieva & Panayotova & Yanachkova & Pishuteva 2009: Yanakieva, Elena & Panayotova, Boyka & Yanachkova, Rositsa & Pishuteva, Mariya. *Polish Authors Translated into Bulgarian. Bibliographic Index 1894–2008*. Sofia: St. St. Cyril and Methodius National Library, 2009. [In Bulgarian: Янакиева, Елена & Панайотова, Бойка & Craftsman Яначкова, Росица & Пишутева, Мария. *Полски автори, преведени на български език 1894–2008. Библиографски указател*. София: Национална библиотека Св. св. Кирил и Методий, 2009.]

Zlatanov 2002: Zlatanov, Blagovest. *Intention and Sense of the Poetic Text*. Sofia: Grazhdansko druzhestvo Kritika, 2002. [In Bulgarian: Златанов, Благовест. *Интенция и смисъл на стиховия текст*. София: Гражданско дружество Критика, 2002.]

STELIANA ALEKSANDROVA (СТЕЛИАНА АЛЕКСАНДРОВА), MA
University of Lodz
https://orcid.org/0000-0001-9917-3996